

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΕΟΤΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Σχεδιάγραμμα 2^{ου} κεφαλαίου (§1, 3, 5)

§1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού κράτους (843-867)

Βασιλεία Μιχαήλ Γ΄ → πρόοδος στην παιδεία, οικονομία, στρατιωτικές επιτυχίες

Στόχος των Βυζαντινών → στροφή προς τον σλαβικό κόσμο και **εκχριστιανισμός του**.

Αρχή: ο **εκχριστιανισμός των Ρώσων**, μετά από την ανεπιτυχή επίθεση κατά της Κωνσταντινούπολης

ΕΚΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΣΛΑΒΩΝ

863 → Αποστολή ιεραποστόλων, των αδελφών **Κωνσταντίνου-Κύριλλου** (γνώστη της σλαβονικής) και **Μεθόδιου** από τη Θεσσαλονίκη στη Μοραβία, ύστερα από πρόσκληση του ηγεμόνα Ρασισλάβου.

Ο Κωνσταντίνος-Κύριλλος επινόησε το **γλαγολιτικό (κυριλλικό) αλφάβητο** και μετέφρασε την Αγία Γραφή στα σλαβονικά.

Έτσι, η λειτουργία και το κήρυγμα στη Μοραβία γίνονταν στα σλαβονικά.

Σημασία εκχριστιανισμού Σλάβων

Παρά την μετέπειτα κυριαρχία του φραγκικού κλήρου, ο Βυζαντινός πολιτισμός ρίζωσε βαθιά.

Οι Σλάβοι οφείλουν τις απαρχές της εθνικής φιλολογίας τους στους Κωνσταντίνο και Μεθόδιο.

βλ. πηγή σελ. 32 «Η ιεραποστολή στη Μοραβία»

ΕΚΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ

Μόλις οι Βούλγαροι ζήτησαν ιεραποστόλους από τον πάπα, το Βυζάντιο επενέβη άμεσα, προκειμένου να **αποτρέψει την ένταξη της Βουλγαρίας στη σφαίρα επιρροής της Δύσης**. Στρατός και στόλος απέκλεισαν τα σύνορα και παράλια της Βουλγαρίας και έτσι ο ηγεμόνας Βόρης αναγκάστηκε να ενδώσει.

864 → **Βάπτιση του Βόρη με ανάδοχο τον αυτοκράτορα στην Κωνσταντινούπολη** (έλαβε το όνομα Μιχαήλ)

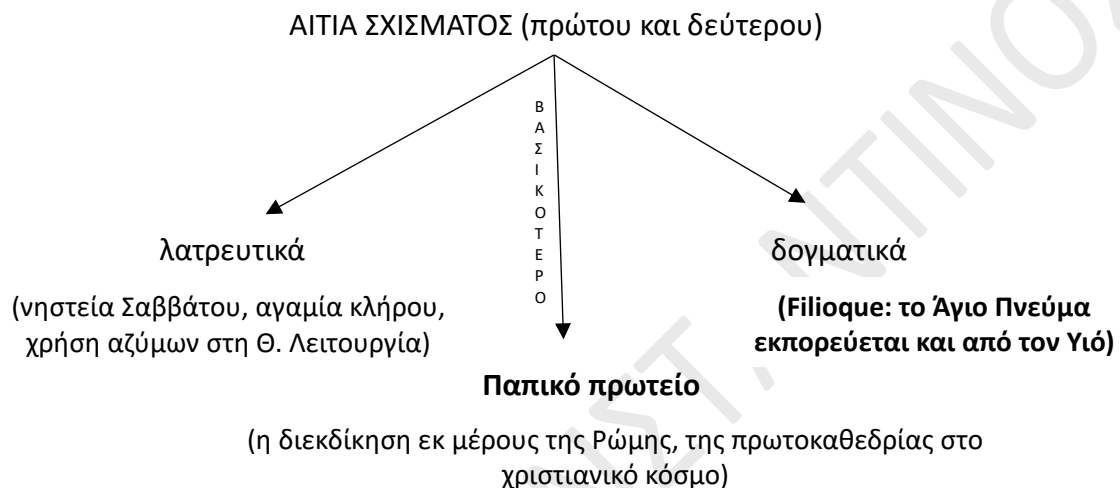
ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΧΙΣΜΑ

Ο ελληνικός κλήρος, μετά τον εκχριστιανισμό των Βούλγαρων, προχώρησε στην οργάνωση της Βουλγαρικής Εκκλησίας με τις υποδείξεις του πατριάρχη Φώτιου.

Ο Βόρης, αν και αρχικά συνέτριψε τις αντιστάσεις των *βογιάρων* (Βούλγαρων ευγενών, πιστών στην εθνική θρησκεία), δυσαρεστήθηκε από τον έλεγχο της Εκκλησίας από Έλληνα επίσκοπο. Έτσι, **στράφηκε ξανά στη Ρώμη.**

Με τη συμπαράσταση του αυτοκράτορα, ο πατριάρχης Φώτιος απέκρουσε ξανά την επέμβαση της Ρώμης.

Το ζήτημα αυτό (Βουλγαρικό ζήτημα) αποτέλεσε την αφορμή του Πρώτου Σχίσματος.

Σύνοδος 867 → **Απόρριψη του filioque και αναθεματισμός του πάπα Νικόλαου (Πρώτο Σχίσμα)**

Σύνοδος 870 → Η Βουλγαρία υπάγεται στη δικαιοδοσία του πατριαρχείου της Κωνσταντινούπολης.

§3. Κοινωνία

Τον 8^ο αι. το κράτος προσπαθεί να αντικαταστήσει τους παλιούς μεγαλογαιοκτήμονες με μια παλατιανή αριστοκρατία που μισθοδοτούνταν για τα αξιώματα που κατείχε.

Από τα τέλη του 10^{ου} αιώνα, η αριστοκρατία της γης και η αριστοκρατία των αξιωμάτων **συνδέονται με επιγαμίες** → Δημιουργείται μια νέα κυρίαρχη τάξη, στην οποία δεσπάζουν οι βασιλικοί.

Οι βασιλικοί μονοπωλούν τα κυριότερα στρατιωτικά και πολιτικά αξιώματα, κυριαρχούν κοινωνικά και οικονομικά στην Κωνσταντινούπολη και είναι ακόρεστοι για πλούτο.

Οι αγροτικές κοινότητες και ο δήμος πιέζονται από τους μεγάλους γαιοκτήμονες, τους **δυνατούς**, και περιέχονται σταδιακά υπό την κηδεμονία και προστασία τους.

Τον 10^ο και 11^ο αιώνα διαμορφώνεται και η **εμποροβιοτεχνική τάξη**, που αποτελεί πηγή της αναμφισβήτητης ευημερίας του Βυζαντίου. Την τάξη αυτή αποτελούν **τολμηροί μεγαλέμποροι**.

Η τάξη των επιχειρηματιών, στη διάρκεια του 11^{ου} αι. συμμετείχε ενεργά στην πολιτική ζωή και, μάλιστα, **απέκτησε τη δυνατότητα να ενθρονίζει και να εκθρονίζει αυτοκράτορες.**

*Κοινωνική διαστρωμάτωση του βυζαντινού χωριού

Τον 6^ο αι. εμφανίζεται το *βυζαντινό χωριό*.

Εδώ δεσπόζει ο **ιερέας**, με το αδιαμφισβήτητο ηθικό κύρος του. Ωστόσο, τη μεγαλύτερη οικονομική δύναμη την έχουν οι **δυνατοί**, οι οποίοι ζουν απόμερα από το χωριό. Τον κορμό του πληθυσμού αποτελούν οι ελεύθεροι μικροϊδιοκτήτες, βοηθούμενοι συχνά από δούλους.

Τον 8^ο αι. σημειώνεται μια στροφή στην εξέλιξη της αγροτικής κοινότητας, εξαιτίας της διαμόρφωσης μιας νέας αριστοκρατίας, η οποία **ανέρχεται στην διοικητική κλίμακα και πλουτίζει.**

συνέπειες

- Οι μικροκαλλιεργητές παραχωρούν τους κλήρους τους και γίνονται πάροικοι των δυνατών.
- Ο φόρος των γεωργών που εγκατέλειπαν τη γη επιβάρυνε τους γείτονες και τρέπονταν και αυτοί σε φυγή.

*Η στάση των Βασιλέων της Μακεδονικής Δυναστείας απέναντι στους δυνατούς

Ο **αγώνας κατά των δυνατών** αποτέλεσε μια από τις σημαντικότερες πλευρές της εσωτερικής πολιτικής των Μακεδόνων.

Το μεγαλύτερο πλήγμα για τους δυνατούς αποτέλεσε το **αλληλέγγυον**, νόμος που υποχρέωνε τους εύπορους γείτονες να καταβάλλουν τους φόρους των φτωχών αγροτών της κοινότητας. (νόμος του 1002 – Βασίλειος Β')

βλ. πηγή σελ. 37

§5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου

Τρόποι άσκησης της βυζαντινής διπλωματίας

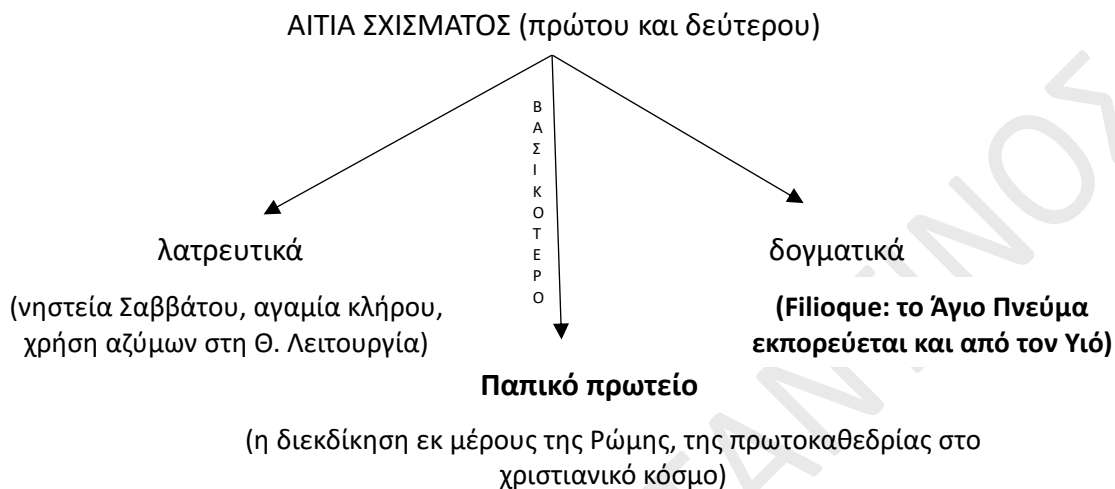
1. Συχνότατη αποστολή πρέσβειων στο εξωτερικό
2. Χορηγίες (σε χρήμα ή δώρα)
3. Σύναψη συμμαχιών (βασίζονταν συχνά σε **επιγαμίες**)
4. Σύναψη εμπορικών συνθηκών
5. Εκχριστιανισμός των άλλων λαών

Λογοθέτης του Δρόμου → στενός συνεργάτης του αυτοκράτορα, ήταν υπεύθυνος για υποδοχή ξένων πρεσβευτών, τον ορισμό των μελών των βυζαντινών πρεσβειών κ.ά.

Το Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών

Οριστικό Σχίσμα: **1054**

Τα αίτια του οριστικού Σχίσματος (1054) ήταν τα ίδια με αυτά του πρώτου (867).

βλ. πηγή σελ. 46

*Ο ρόλος των ηγετών στο Σχίσμα

Για το Σχίσμα μεγάλες ευθύνες αποδίδονται στον πατριάρχη Μιχαήλ Κηρουλάριο και στον καρδινάλιο Ουμβέρτο, εκπρόσωπο της Ρώμης. **Οι δυο ιεράρχες εξώθησαν τα πράγματα στα άκρα** και, εν τέλει, εξαπέλυσαν αμοιβαίους αφορισμούς.

*Η σημασία του Σχίσματος

Οι σύγχρονοι δεν έδωσαν στο γεγονός ιδιαίτερη προσοχή. Η κοσμοϊστορική σημασία του Σχίσματος έγινε αντιληπτή αργότερα και κυρίως τις παραμονές της Άλωσης της Πόλης από τους Τούρκους.

Οι σχέσεις με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις

Κατά τη διάρκεια του 10^{ου} αι. αναπτύχθηκαν οικονομικά οι ιταλικές ναυτικές πόλεις (Βενετία) και έγιναν στενότερες οι σχέσεις τους με το Βυζάντιο.

Η μεταφορά από τους Βενετούς των βυζαντινών στρατευμάτων στο θέμα της Λογγοβαρδίας, οδήγησε τον Βασίλειο Β' στη **σύναψη ευνοϊκής εμπορικής συνθήκης**.

Έτσι, εγκαινιάστηκε μια **πολιτική παραχώρησης προνομίων** στο ιταλικό και κυρίως στο βενετικό εμπορικό κεφάλαιο, που απέβη, μακροπρόθεσμα, **μοιραία** για τα συμφέροντα της αυτοκρατορίας.